

ПРЕДАВАЊА
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНО
САРАЈЕВО

Ванредни професор д-р
Марија Амповска

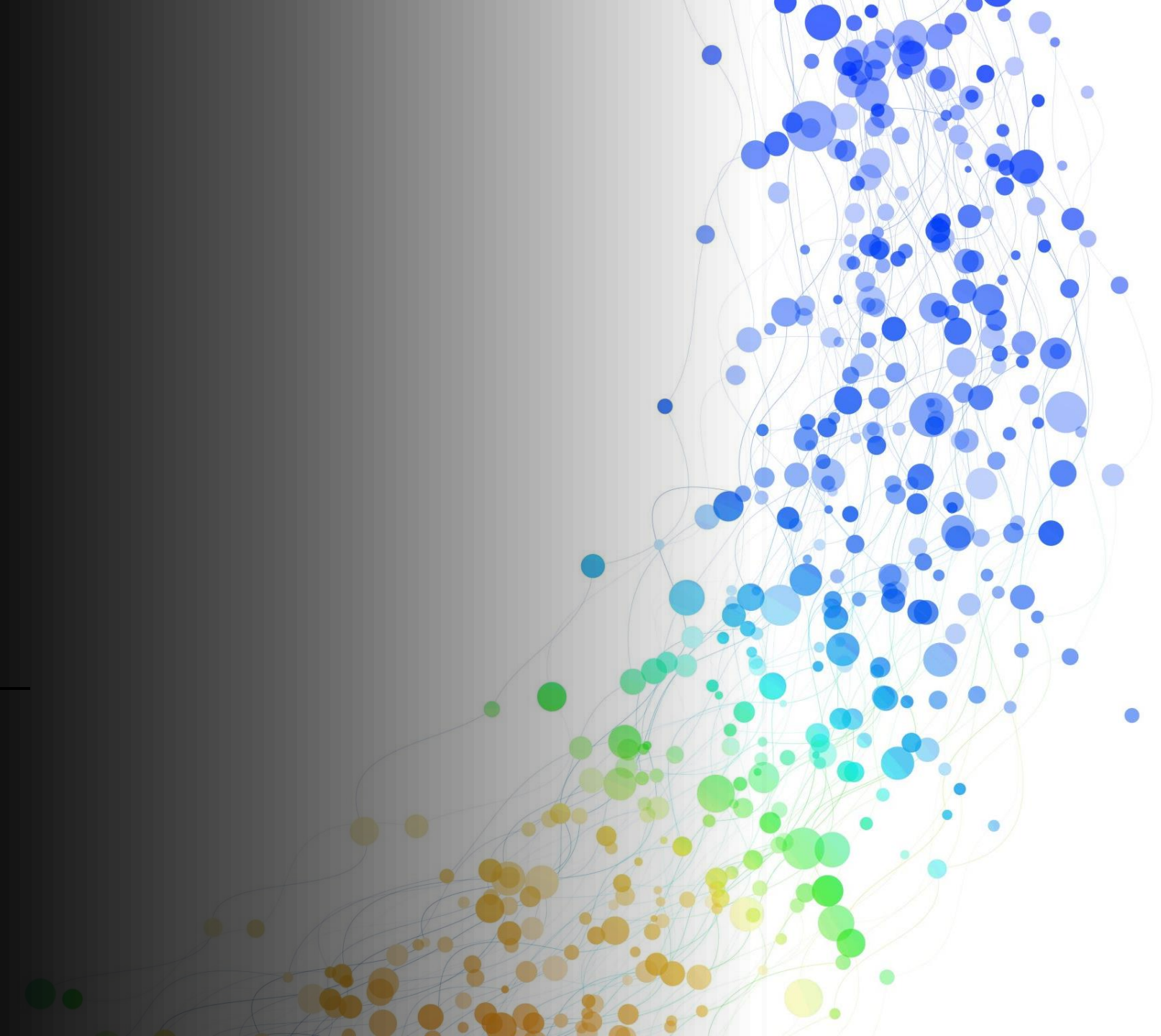
ДЕО 1

РАЗЛИКОВАЊЕ ОДГОВОРНОСТ ЗА НЕИСПРАВНОГ ПРОИЗВОДА ОД ОДГОВОРНОСТ ЗА
МАТЕРИЈАЛНЕ НЕДОСТАТКЕ

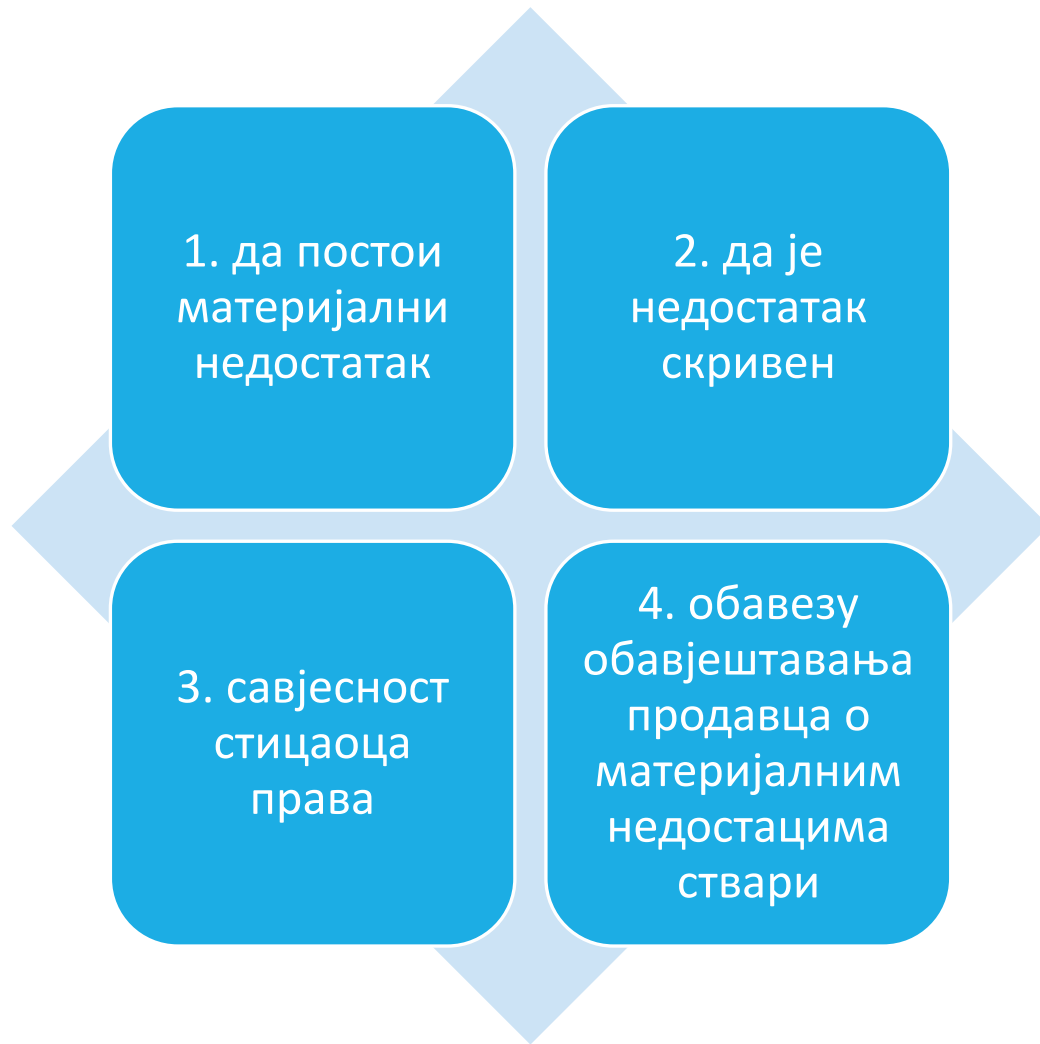
ПОЈАМ

МАТЕРИЈАЛНИ НЕДОСТАТКА

ПОЈАМ МАТЕРИЈАЛНИ НЕДОСТАТКА

У правној теорији оправданост института одговорности за материјалне недостатке ствари објашњава се кроз интерес стицаоца (купца) ствари да њоме оствари одређене циљеве. У том смислу се каже да стицаоца не интересује само „голо право”, односно „гола ствар”, већ употребљивост ствари у сврху за коју је намијењена или за сврху за коју купац жели да је стекне. Отуда је разумљиво тражити да ствар испуни очекивања стицаоца у овом смислу. Супротан случај је случај материјалних недостатака ствари, који се у правној теорији дефинише као случај када ствар има физичка и хемијска својства која одступају од нормалних. При томе, појам нормално својство ствари не одређује се само према апстрактној, уобичајеној могућности употребе ствари, већ и према конкретном случају и конкретној могућности употребе ствари, која није уобичајена, већ је купац то имао у виду приликом закључивања уговора.

УСЛОВИ ЗА ПРИМЕНЕ ОВАЈ ИНСТИТУТ

КАДА ПОСТОЈИ МАТЕРИЈАЛНИ НЕДОСТАТАК ПРЕМА ЗОО

1. ако ствар нема потребна својства за редовну употребу или за продају;

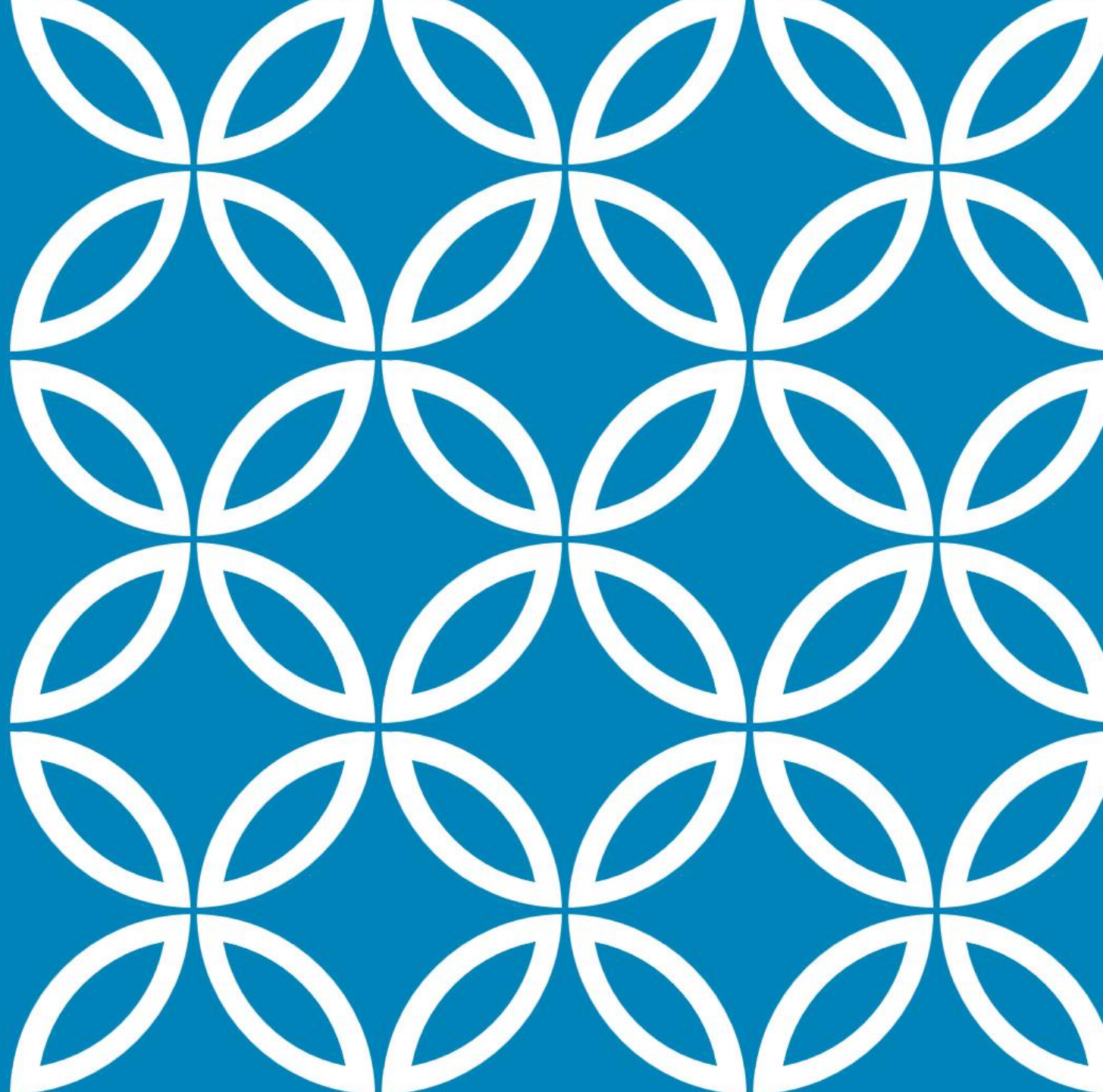
2. ако ствар нема потребна својства за нарочиту употребу за коју је купац набавља, а која је продавцу била позната или му је морала бити позната;

3. ако ствар нема својства и карактеристике које су изричито или прећутно уговорене, односно прописане и

4. када је продавац предао ствар који није саобразна узорку или моделу, осим ако су узорак или модел показани само ради обавјештавања.

СКРИВЕН НЕДОСТАТАК

Правна теорија овај услов објашњава кроз циљ правног поретка да заштити стицаоца ствари који је поступио разумно и са потребном пажњом у промету, па се стога прави разлика између видљивих и скривених недостатака. Видљиве су оне мане које се могу уочити нормалним прегледом ствари. Купац је дужан да примљену ствар прегледа на уобичајен начин или да је дâ на увид, чим је то могуће по редовном току ствари, и да обавијести продавца о видљивим недостацима у року од осам дана, односно одмах (ако су ревизији присуствовале обје странке), а у случају уговора у привреди без одлагања, иначе губи право које му по том основу припада

РОК

Кад је ријеч о скривеном недостатку, онда ЗОО говори о недостатку који није могао бити откривен уобичајеним прегледом приликом пријема ствари, али га је купац открио након пријема ствари. Тада је купац дужан, под пријетњом губитка права, да обавијести продавца о том недостатку у року од осам дана, рачунајући од дана када је открио недостатак, а у случају привредних уговора, без одлагања. Продавац не одговара за недостатке који постану евидентни шест мјесеци након предаје ствари, осим када је уговором одређен дужи рок.

САВЈЕСНОСТ КУПЦА – ПРАВНИ СТАНДАРД

Да ли је у питању недостатак који би брижно лице са просјечним знањем и искуством лица истог занимања и професије као купац лако могло уочити приликом уобичајеног прегледа ствари.

Сматра се да је лице немарно ако му ови недостаци ствари нису могли остати непознати. С друге стране, ако постоје недостаци које би купац могао лако уочити, али му је продавац рекао да предмет нема недостатака или да предмет има одређена својства и карактеристике, онда ће продавац сносити одговорност за њих, тј. претпоставља се да постоји савјесност купца.

Док је савјесност купца услов за настанак одговорности за материјалне недостатке ствари, непажња преносиоца ствари није услов за такву одговорност. Разлог томе је принцип еквиваленције и постизање једнаке вриједности давања, што је примарни и основни циљ овог института

ОБАВЕЗУ ОБАВЈЕШТАВАЊА ПРОДАВЦА О МАТЕРИЈАЛНИМ НЕДОСТАЦИМА СТВАРИ

Као сљедећи услов, четврти по реду, наводимо обавезу обавјештавања продавца о материјалним недостацима ствари. Ово је услов са којим се сусрећемо и у оквиру одговорности за правне недостатке. А у случају одговорности за материјалне недостатке, да би она настала, купац мора роковима, тј. рок је 8 дана од дана прегледа за видљиве недостатке, односно 8 дана од дана када је уочио недостатак за скривене недостатке.

Овдје постоји опасност од губитка права купца ако не испуни обавезу обавјештавања и тада не настаје одговорност за материјалне недостатке. По овој правној посљедици пропуштања рокова, одговорност за материјалне недостатке разликује се од одговорности за правне недостатке, јер продавац није ослобођен одговорности за правне недостатке у случају да купац није обавијестио продавца, а продавац је пропустио да обавијести преносиоца, па он има право на приговор због несавјесног вођења парнице против купца

УГОВОРНО ИСКЉУЧЕЊЕ ИЛИ ОГРАНИЧЕЊЕ ОДГОВОРНОСТИ ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ НЕДОСТАТКЕ СТВАРИ

Пети услов је да не постоји уговорно искључење или ограничење одговорности за материјалне недостатке ствари. Овај услов постоји јер је чланом 486 ЗОО-а прописано да уговорне стране могу ограничити или потпуно искључити одговорност продавца за материјалне недостатке ствари. Али таква одредба уговора којом се ограничава или искључује одговорност за недостатке ствари биће ништава ако је недостатак био познат продавцу а о томе није обавијестио купца, као и када је продавац изрекао ту одредбу користећи свој посебан монополски положај. Поред овога, купац који се одрекао права на раскид уговора због недостатака на ствари задржава и друга права због тих недостатака.

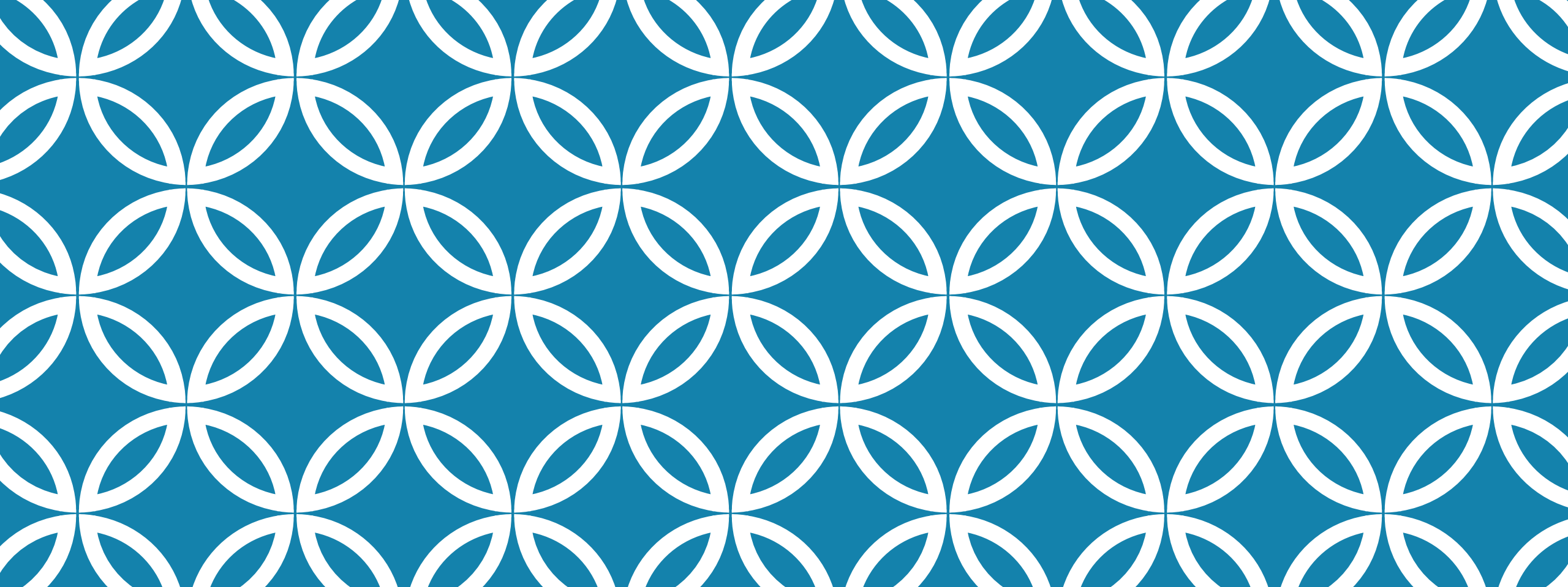
СЛИЧНИ ИНСТИТУТИ

Мања количина

мањој количини од уговорене, јер се овдје могу примијенити и одредбе о неуредном испуњењу обавеза и одредбе о дјелимичном испуњењу обавеза. Тако, на примјер, ако платимо 1 кг кафе, а продавац нам да само 900 г кафе, то је дјелимично испуњење обавезе, али ако платимо 3 метра платна, а продавац испоручи 2,80 метара, онда се у теорији сматра да испоручени предмет материјално недостаје.

Давање друга ствар

другачији је и случај да се умјесто уговорене даје друга ствар, као случај неиспуњења уговора, гдје неће важити ови институти које смо навели.

РАЗЛИКЕ ОДГОВОРНОСТ ЗА НЕИСПРАВАН ПРОИЗВОД И ОДГОВОРНОСТ ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ НЕДОСТАТКЕ

1. Поим
2. Примарна циљ
3. Надоместлива штета

КАД ПОСТОЈИ НЕИСПРАВАН ПРОИЗВОД

Производ је мобилни предмет или самостални део уграђен у мобилни или немобилни предмет (електричне и друге врсте енергије сматрају у том смислу производи)

Производ, приликом узимања у обзир свих околности случаја, а нарочито начина на који је производ заступљен, циљеви у којима се, у разумном очекивању, производ може користити и време када се производ ослобађа у случају не пружа сигурност која се из такви производи оправдано очекују ‘consumer expectations test’.

ОЧЕКИВАЊА КУПЦА

То се не односи на очекивања одређене особе већ на очекивања шире јавности или циљне публике. Критеријум легитимних очекивања је такође нормативан. Питање није каква очекивања заправо има ширу јавност или публику већ каква очекивања имају, другим речима која очекивања су легитимна. Процена легитимних очекивања обавља се у конкретном смислу.

ПРАВНИ СТАНДАРД

Да ли производ пружа сигурност која се од такви производи оправдано очекују или не пружају такву сигурност.

Према директивама оштећени је онај који треба да докаже да је производ неисправан у том смислу, односно да ли је правни стандард испуњен или не.

Коначна реч ће свакако бити дата суду, као и у свим другим случајевима где се правни стандарди дешавају као извор закона. Спроведена је студија унутар Европске уније која је показала да се закон о предметима разликује не само између истих земаља, већ и између различитих судова у истој земљи. Да би се доказало постојање недостатка у Француској, Белгији, Шпанији и Италији довољно је доказати да производ није испунио функције за које је предвиђен, док у Великој Британији и Немачкој тужилац мора да докаже тачну природу недостатка детаљних карактеристика.

ПРИМАРНИ ЦИЉ ИНСТИТУТА

Одговорност о неисправни производ

Примарни циљ института о одговорности за неисправан производ је накнада штете и првобитно је тај однос отштетни правни однос.

Ради се о подвиду објективне одговорности

Материјалне недостатке

С друге стране, у случају одговорности за штету насталу услед материјалног недостатка, изворна обвеза је уговор између купца и продавца, чији се садржај током релације може променити рођењем и обавезом накнаде штете. Овде морамо нагласити да накнада штете није примарни циљ, нити је обезбеђена независно од другог садржаја односа, већ њено постојање зависи од постојања других права купца. Према ЗОО, купац који је уредно обавестио продавца о недостатку може захтевати од продавца да отклони недостатак или преда други артикал без недостатка и на тај начин постигне усклађеност са уговором; може да затражи смањење цене и може да каже да раскида споразум. У сваком од ових случајева купац има право на накнаду, осим ако не постоји уговорна одредба о искључењу одговорности

НАДОМЕСТЉИВА ШТЕТА

Код материјалне недостатке

Постојање одговорности за накнаду штете продавцу, врсте и обима штете, лица која имају право на накнаду и сва остала питања решавају се по општим правилима о накнади штете. Иако се овде може десити и штета у виду материјалне штете настале уништавањем или оштећењем објекта, у овим оквирима термин компензационо материјално оштећење је шире од термина надокнаде материјалне штете настале неисправним производом. За илустрацију, у правној теорији наилазимо на рефлексije да овде говоримо о штети до које може доћи услед кашњења продавца као дужника у испуњавању уговора, због неиспуњавања уговора у случају да га купац раскине, због кашњења у раду купца или смањења капацитета, због трошкова смакања артикла, због трошкова транспорта и слично

Код одговорност за неисправни производ

Директиве обезбеђују квантитативно ограничење одговорности за накнаду штете усвајањем фиксног износа (за) за који је произвођач одговоран за штету од производа са недостатком. Што се тиче горње границе члана 16 Директиве 85/374/ЕЕЦ, предвиђено је да свака држава чланица Европске уније буде одговорна произвођачу за штету насталу смрћу, или телесне повреде настале услед идентичних производа са истим недостацима, како би се ограничила на износ који не може бити мањи од 70 милиона евра. Наш закон не омогућава такво ограничење горње границе одговорности. Директиве прихватају одредбу која садржи доњу границу износа штете, која износи 500 евра.

ДЕО 2

ОДГОВОРНОСТ ЗА НЕИСПРАВНОГ ПРОИЗВОДА И АИ

ДИРЕКТИВА О ОДГОВОРНОСТИ ЗА НЕИСПРАВНИ ПРОИЗВОД

PLD

Directive 85/374/EEC of July 5, 1985, on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of EU Member States concerning liability for defective products (also known as Product Liability Directive, or PLD)

Directive 1999/34/EC of the European Parliament and of the Council of 10 May 1999 amending Council Directive 85/374/EEC on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products

rPLD

У септембру 2022 усвојен је предлог за измене ПЛД.

Још је у фаза пред Савет Европске Уније. На 24 јануари 2024 је била последна дискусија у оквиру Савјета и његови тела.

Наредна фаза је последна фаза пред Парламента, где треба да буде усвојен како би измене ступили на силу.

НОВИТЕТИ У RPLD

Производ, у ПЛД-у, дефинише се као 'сваки покретни чак и ако је интегрисан у други покретни или непокретан'.

Софтвер је скуп података и упутстава који су неприметни људском оку. Због тога се софтвер често сматра нематеријалним. Као последица тога, то би било изван опсега одговорности производа.

Неки аутори тврде да софтвер треба посматрати као производ када се ухвати на опипљивом медијуму или уређају (нпр. ЦД-РОМ или УСБ). Европска комисија је у прошлости изражавала ту тачку гледишта.

Према другим научницима, софтвер сам по себи се квалификује као опипљиво добро. Иако су кодови који се користе у софтверским системима можда неприметни за људе, они су део нашег опипљивог света у складу са стандардима физике. Софтвер се разликује од апстрактних идеја као што су политичка или филозофска мишљења.

Међутим, за разлику од постојећег ПЛД-а, предлог се посебно односи на датотеке софтвера и дигиталне услуге као производе.

Предлог измене директиве о одговорности за неисправног производа

Септембар 2022

АИ перспектива – значење производа, термин сродне услуге, парадигма оријентисана на производе, неисправна ажурирања/надоградње, одрицање од доказа и претпоставка неисправности и узрочника

ЕКОНОМСКИ ОПЕРАТЕР

РПД се односи на 'економске оператере' наведене у арт. 7. Међу њима су различите странке засноване на слојевитом приступу. Прво се односи на

1 . произвођач неисправног производа или компоненте. Када ове последње странке не могу бити одговорне, такозване

2 . пружаоци услуга испуњења могу бити одговорне. Они се односе на 'свако физичко или правно лице које нуди, у току комерцијалне делатности, најмање две следеће услуге: магацин, паковање, адресирање и слање производа, без власништва над производом, са изузетком поштанских услуга', или другим речима онлајн малопродајних платформи као што је Амазон. Још једна новина се налази у могућности да повређена особа донесе тужбу против било које

3 . физичко или правно лице које модификује производ који је већ стављен на тржиште или стављен у службу. Таква странка се тада сматра произвођачем. Модификација је, међутим, сигурно била 'знатна' у складу са правилима ЕУ или националним правилима о безбедности производа и мора да је предузета ван контроле оригиналног произвођача. Када произвођач или било која од поменутих страна не може бити идентификована или када је произвођач основан изван ЕУ, сваки од њих

4 . дистрибутер производа може (под одређеним условима) бити одговоран.

- Провајдер онлајн платформи који омогућава потрошачима да закључе уговоре о дистанци са трговцима а то није произвођач, увозник или дистрибутер такође се може сматрати одговорним под условом да се испуне услови Арт. 6.3 ДСА.

ПРОШИРЕЊЕ ОБИМА

Проширење обима следовања персонае на 'економске оператере' у складу је са општим трендом у законодавству ЕУ о производима. Укључивање странака које модификују производ који је већ стављен на тржиште или стављен у службу у појам 'произвођач' такође није у потпуности ново, иако долази у различитим облицима. Иако је посебно усмерена на прихватање одговорности провајдера афтермаркета у погледу циркуларне економије (нпр. компаније за реновирање), ово продужење има импликације и за АИ. Још једно проширење опсега следовања персонае је индиректније, и догодило се кроз проширење опсега следовања материје до појма 'компонента' и новог концепта 'контроле произвођача'.

ПРОИЗВОД СПОРЕД RPLD

У складу са Арт. 5, РПЛД обезбеђује право на надокнаду жртвама 'неисправних производа'. Производ је дефинисан као 'сваки покретни чак и ако је интегрисан у други покретни или непокретан'. Међутим, за разлику од постојећег ПЛД-а, предлог се посебно односи на датотеке софтвера и дигиталне производње као производе. Укључивање софтвера је прилично изненађујуће, али ипак суштински. И заиста, од усвајања ПЛД-а 1985. Много неизвесности је постојало у погледу накнаде штете у односу на неопишне ставке као што су софтвер и АИ. Рец. (13) рПЛД, међутим, наводи да не би требало да се примењује на 'фрее анд опен-соурце софтвер развијен или снабдевен ван тока комерцијалне активности' како не би ометао иновације или истраживања.

индустрија дигиталне производње производи производ користећи рачунарску технологију без људске интервенције. Све производне операције су комбиноване и повезане помоћу дигиталних алатки у овом процесу.

Бесплатан и опен-соурце софтвер (ФОСС) је термин који се користи за упућивање на групе софтвера који се састоје и од слободног софтвера и од софтвера отвореног кода,[a] где свако има слободну лиценцу за коришћење, копирање, проучавање и промену софтвера на било који начин, а изворни кôд је јавно доступан тако да се људи охрабрују да побољшају дизајн софтвера. То је за разлику од власничког софтвера, где је софтвер под рестриктивним ауторским правима или лиценцирањем, а изворни кôд сакривен од корисника.

ОЗБИЉНО ПРОШИРЕЊЕ ПОЈМА 'КОМПОНЕНТА' УКЉУЧУЈУЋИ "СРОДНЕ УСЛУГЕ"

Циљ предлога је да се узме у обзир развој АИ, посебно са одређеним режимом за 'компоненте'. Компонента је дефинисана као 'било која ставка, било опипљива или нематеријална или било која сродна услуга, која је интегрисана или међусобно повезана са производом од стране произвођача тог производа или у оквиру контроле тог произвођача'. Сродне услуге се дефинишу као 'дигиталне услуге [...] интегрисане или међусобно повезане са производом на такав начин да би одсуство услуге спречило производ да обавља [...] своје функције'.

То директно одјекује Директивом о продаји робе, која се односи на дигитални садржај и дигиталне услуге одсуство које би спречило робу да обавља своје функције, као и предложени Закон о подацима, који се примењује не само на ИоТ производе већ и на 'сродне услуге' са истом дефиницијом.

ОДГОВОРНОСТ ЗА КОМПОНЕНТЕ

Пратећи формулација Директиве о снабдевању робом и Закона о подацима, појам 'сродне услуге' укључен у појам 'компонента' успоставља добродошло усклађивање између различитих грана закона везаних за производе приликом суочавања са новим технологијама. Она се јасно односи на неке недоумице да жртве не могу да донесу захтев за повезане и кооперативне производе који укључују услуге које нису везане за њих, иако играју улогу у раду производа и могу да изазову штету.

То би, на пример, могло да значи да би произвођач компоненти потенцијално могао да буде одговоран за податке или кварове мапирања који су утицали на безбедан рад возила, што би на крају довело до несреће. Када је реч о томе, део дискусије ризикује да се пребаци на питање да ли су одређени елементи као што су подаци 'под контролом произвођача'

РПЛД се односи на произвођача неисправног производа али и на произвођача неисправне компоненте која је проузроковала неисправност производа. Стога се чини да РПЛД не поставља само режим одговорности за неисправне производе већ и за неисправне компоненте. Рекло би се очигледно да компонента представља део производа за који је одговоран и произвођач производа.

НОВИ КОНЦЕПТ КОНТРОЛЕ ПРОИЗВОЂАЧА

Нови концепт 'контроле произвођача' подразумева да 'произвођач производа овласти интеграцију , међувезу или снабдевање од стране независног произвођача компоненте која укључује софтверске исправке или надоградње или модификацију производа"

Укључивањем , уопштено, 'било које ставке, било опипљиве или нематеријалне [...] која је интегрисана у, или међусобно повезана са производом од стране произвођача тог производа или у оквиру контроле тог произвођача', широк појам 'компонента' би можда чак могао да садржи и податке, као што су подаци који доприносе раду производа. Подаци 'под контролом произвођача' се заиста квалификују као 'компонента', с обзиром на широко разумевање овог појма. У том случају, подносиоцу захтева је наводно дозвољено да држи и произвођача производа и произвођача података као компоненту одговорну за насталу штету

СОФТВЕР СА ОМОГУЋЕНИМ МАШИНСКИМ УЧЕЊЕМ

Остаје питање у погледу софтвера са омогућеним машинским учењем, који је присутан у АИ системима, а који временом може да еволуира. Проблем се односи на то да ли је такав софтвер или остаје 'под контролом' произвођача. Како је наведено у Извештају стручњака за 2019. годину, 'контрола произвођача може бити ограничена и не-искључива ако рад производа захтева податке које обезбеђују трећа лица или прикупљају из окружења, а зависи од процеса самоучења и персонализације поставки које је одабрао корисник' (сопствени акценат). То значи да производ не би нужно био окарактерисан као неисправан по себи јер је квар настао након што је производ стављен у оптицај или у сервис, већ само када је под контролом произвођача. У супротном случају – или не под контролом произвођача – подносиоци захтева би имали да се ослоне на Арт. 7.4 рПЛД, што им омогућава да трећа лица буду одговорна која су знатно модификовала производ. Међутим, ситуације у којима податке обезбеђују трећа лица и/или процес учења делимично се ослања на персонализоване поставке које је одабрао корисник вероватно се не би квалификовале као значајне измене, што може резултирати сивом зоном. Поред тога, испреплетани прилози неколико странака вероватно ће закомпликује процену да ли је производ 'под контролом произвођача'.